

Celek a jednota („jedno“)

Pokud nemáme na mysli vztahy a významy jen logické (např. matematické), je každý skutečný „celek“ nutně vždy „jeden“, a to znamená v jednotu spjatý, spojený, integrovaný. O tom, že „jest“, lze vypovídat pouze tam, kde „jsoucí“ je „jedno“. Přinejmenším sporné (a rozhodně proti tradici) by bylo chtít vypovídat o „něčem“, co je „trojí“ (tedy o třech jsoucích), že „jest“. Ovšem v takovém případě, kdy jde jen o „logiku“, zůstává problém „jednoho a mnohého“ vlastně skryt. Skutečné „jedno“, pokud nám jde o tu jeho skutečnost a ne o nějaké počítání, musí být (a v naprosté většině případů vskutku je) také „mnohé“, tj. té jeho jednoty je dosahováno právě sjednocováním mnohého a udržováním této sjednocenosti, která mnohost neruší, nelikviduje, ale zapojuje ji do jakési souhry, spolupráce na něčem, co lze právem považovat za „jedno“. Necháme-li stranou výjimečné (což nikterak neznamená málo frekventované) případy „celků“ nejnižších úrovní (jimiž bude ovšem zapotřebí se zabývat zvlášť), musíme připustit, že za skutečný (a to znamená: uskutečněný) celek můžeme považovat jen něco nejednoduchého, nýbrž vnitřně různou měrou a různými způsoby komplikovaného, zejména však v žádném případě statického, fixovaného, nýbrž stále udržovaného a obnovovaného, dějícího se, vždy znovu nastávajícího (v mezích vyměřeného mu času) a vždy znovu pomíjejícího a ke svému konci, tj. rozpadu se chýlícího a mj. také k němu směřujícího (není to ovšem směr ani jediný, ani hlavní).

Z toho zřetelně vyplývá, že „jedno“ v logickém (a matematickém) smyslu se vyznačuje naprosto jinými rysy než „jedno“ jakožto „skutečné“; v rovině pojmové nejde o jeden pojem, nýbrž o dva různé pojmy. „Jedno“ v logickém smyslu je samo se sebou přísně identické; naproti tomu „jedno“ ve smyslu skutečnosti musí o svou jednotu usilovat, musí jí stále znovu dosahovat, musí ji udržovat a o ni pečovat. Právě ve své „jednotě“, ve své „sjednocenosti“ není žádné „jedno“ (skutečné) ničím základním ani původním (leđa - a to je asi jediná výjimka - jde-li o „jedno“ primordiální; to je ovšem ještě zapotřebí důkladněji prozkoumat, neboť to souvisí s tím, jak vůbec mohla - při Velkém Třesku - vzniknout taková nesmírná „mnohost“). A protože ona sjednocenost není ničím původním, musíme předpokládat nějaké tíhnutí k jednotě, ke sjednocenosti, k integritě. Kde se bere tato tendence, tento sklon k sjednocování? Najít klíč k řešení tohoto problému by znamenalo pochopit, oč vlastně jde ve fenoménu „života“.

(Písek, 061122-2.)